

Onyschenko N. P. Innovative Pedagogical Technologies in the System of Professional Training of Teachers

The article describes the essential characteristics of innovation in higher education, peculiarities of application of innovative pedagogical techniques in the system of training future teachers.

Key words: innovative educational technology, innovation activities, training of future teachers.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.22.091.21.22:5:[373.5]

В. В. Оніпко

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ
ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ**

Постановка проблеми. Сучасна система освіти переживає період зміни своїх філософських основ, стратегічних напрямів, загальних цільових орієнтирів, методів і засобів їх реалізації. Необхідність змін зумовлена стрімким розвитком суспільства, упровадженням в освітній процес інноваційних технологій, переходом до профільної і професійної школи, побудованої на компетентнісній основі. Це призводить до переосмислення відносин між учителем і учнями, викладачем педагогічного ВНЗ і студентами, до змін структури і змісту освітніх процесів на всіх рівнях.

Компетентнісний підхід до професійної підготовки передбачає і визначення і формування комплексу компетенцій, необхідних для формування майбутнього вчителя природничих дисциплін, і виявлення ним компетентності у ході виконання професійних функцій у профільній школі.

Запровадження в 70-ті роки ХХ ст. в США орієнтації на компетентнісну освіту (competence-based education) та в 80-ті роки – компетентнісного підходу в освіті розвинених країн Європи сприяло уникненню невідповідності традиційної системи освітніх послуг соціальному замовленню, вихованню самостійних, ініціативних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти в розв'язанні соціальних, виробничих та економічних завдань.

Розробка вітчизняної педагогікою компетентнісного підходу стосовно загальної середньої освіти, що почалася на рубежі 1990 – 2000-х рр., надала нового статусу проблему профільного навчання, оскільки в рамках цього підходу як особливий результат освіти розглядаються ключові та спеціальні компетенції та шляхи їх досягнення,

а реалізація компетентнісного підходу вимагає форм і методів навчання, відмінних від традиційних.

Компетентнісний підхід до формування змісту освіти реалізується сьогодні в Державних стандартах освіти, де на засадах загальнолюдських та національних цінностей визначаються завдання індивідуалізації та диференціації навчання, його профільності в старшій школі, запровадження особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентності учнів [5]. Ці завдання також реалізовано в Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти: „Визначення рівня навчальних досягнень учнів є особливо важливим з огляду на те, що навчальна діяльність у кінцевому підсумку має не просто дати людині суму знань, умінь та навичок, а сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню” [10].

Аналіз актуальних досліджень. Сьогодні компетентнісний підхід є предметом досліджень учених Н. Бібік, Л. Боголюбова, В. Болотової, І. Єрмакова, Е. Зеєра, В. Краєвського, О. Крисана, С. Кульневича, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, Б. Рея, М. Рижаківа, О. Сухомлинської, А. Хуторського, С. Шишова та ін. Окремий напрям складають дослідження, які стосуються розкриття змісту, структури та шляхів формування професійної компетентності майбутнього педагога – це праці В. Байденка, Ю. Варданян, Л. Карпової, Н. Кузьміної, І. Зимньої, А. Маркової, С. Ракова, В. Сластьоніна, Л. Хоружої, А. Хуторського [3; 9; 11; 16].

У педагогіці існує значна кількість думок щодо поняття, класифікації та структури найважливіших компетентностей (А. Андрєєв, І. Зимня, В. Козирєва, Н. Радіонова, О. Пометун, О. Смолянинова, А. Великанова, А. Хуторський, О. Чуракова [1; 6; 7; 13; 16]), проте стосовно тлумачення поняття компетентності не існує єдиної точки зору. Деякі учені-педагоги розглядають компетентність як готовність і здатність особистості реалізувати знання й досвід у нестандартній ситуації. Інша точка зору трактує компетентність як загальну здатність особистості, яка базується на набутих знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, тобто компетентність не зводиться лише до знань і способів діяльності, а є складним умінням, нерозривно пов'язаним з індивідуальними здібностями та якостями особистості.

Метою дослідження є визначення методологічних, теоретичних і технологічних аспектів використання компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін до роботи у профільній школі.

Виклад основного матеріалу. Компетентність майбутнього вчителя природничих дисциплін є результатом його навчальної, навчально-дослідної та науково-дослідної роботи і формується внаслідок оволодіння студентом низкою компетенцій. Компетенції розглядаються як знання,

уміння і здібності особистості, необхідні для адаптації і продуктивної діяльності. Вони є своєрідними індикаторами, які дозволяють визначити готовність молодшої людини до життя, професійного зростання, активної участі в житті суспільства. Дослідники наводять різноманітні визначення поняття компетентності. Компетентнісний підхід є їхнім діалектичним підґрунтям й альтернативою. Усередині компетентнісного підходу виділяються два базових поняття: компетенція і компетентність, при цьому перше з них включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються стосовно певного кола предметів і процесів, а друге співвідноситься з володінням людиною відповідною компетенцією, що передбачає її особистісне ставлення до предмета діяльності. Компетентність (competency) – здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Компетентнісний підхід – це підхід, який акцентує увагу на результатах освіти, причому результатом визначається не сукупність засвоєних відомостей, фактів, даних, а здатність людини діяти у проблемних професійних ситуаціях [16].

На думку О. Пометун, компетентність – це складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміють набір знань, умінь, навичок, ставлень, що дають змогу ефективно проводити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв'язання проблеми досягнення певних стандартів у галузі професії або виді діяльності [9].

Таким чином, якщо компетенція трактується як задана норма, вимога до підготовки фахівця, то компетентність розглядається як сформована якість, результат діяльності, „надбання” студента, які будуть використовуватися ним упродовж життя.

На думку М. Рижаківа, „бути компетентним означає уміння мобілізувати в цій ситуації отримані знання та досвід” [11]. Компетентність складається з трьох компонентів: знаннєва (когнітивна); емоційно-ціннісна; діяльнісна.

Компетентнісний підхід тісно пов'язаний із такими підходами до професійної підготовки, як особистісний (потребує трансформації змісту освіти, перетворення його з моделі „для всіх” на суб'єктивні надбання одного учня, що їх можна виміряти); діяльнісний (може бути реалізований тільки в діяльності, тобто у процесі виконання конкретним учнем або вчителем певного комплексу дій). Перехід до компетентнісного підходу означає: а) переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі; б) зміщення акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у студентів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях.

Учені визначають систему компетентностей (ієрархію):

– предметні – ті, що їх набувають при вивченні певного предмета упродовж конкретного навчального року або ступеня навчання;

– галузеві (загальнопредметні) – їх набувають упродовж вивчення того чи іншого предмета освітньої галузі на всіх рівнях підготовки;

– надпредметні компетентності, які часто називають „ключовими”, „базовими”; вони є основою успішного соціального розвитку особистості [14;16].

Існують різні підходи до визначення ключових компетентностей. Так, вітчизняні вчені визначають:

– навчальну (уміння здобувати інформацію з різноманітних джерел різними способами, виділяти головне, аналізувати, оцінювати, використовувати на практиці; складати алгоритм навчальної діяльності; здійснювати навчальну діяльність у взаємодії; прогнозувати результат такої діяльності, докладати зусилля до його досягнення; формулювати, висловлювати, доводити власну думку; здатність навчатися протягом усього життя, підвищувати професійний рівень);

– здоров’язберігальну (здатність зберігати фізичне, соціальне, психічне та духовне здоров’я – своє та інших людей);

– загальнокультурну (спроможність аналізувати й оцінювати досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному й духовному контексті сучасного суспільства; знати рідну й іноземні мови, інтерактивно їх використовувати; опановувати моделі толерантної поведінки, створювати умови для конструктивної співпраці в умовах культурних, мовних і релігійних відмінностей між людьми та народами; застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему загальнолюдських цінностей);

– компетентність щодо інформаційних і комунікативних технологій (уміння використовувати джерела інформації, зокрема ІКТ, для власного розвитку, технічна компетентність, уміння раціонально використовувати комп’ютер для пошуку, опрацювання й систематизації, зберігання й передавання інформації, оперувати технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства);

– громадянську (здатність орієнтуватися в проблемах суспільно-політичного життя, здійснювати захист своїх громадянських прав та інтересів; взаємодіяти з органами державної влади на користь собі й суспільству);

– підприємницьку (здатність співвідносити власні економічні інтереси з наявними матеріальними, трудовими й природними ресурсами, інтересами інших людей та суспільства; бути готовим активно діяти, організовувати власну трудову й підприємницьку діяльність і працю колективу; змінюватись і пристосовуватись до нових потреб ринку праці; оцінювати власні професійні можливості та здібності; складати й реалізувати плани підприємницької діяльності, приймати економічно обґрунтовані рішення; презентувати інформацію про результати власної економічної діяльності) [9; 12].

Інший підхід пропонує таку класифікацію:

–соціальна компетенція – здатність ухвалювати відповідальні рішення, узгоджувати власні потреби з потребами колективу і суспільства;

–особистісна компетенція – розвиток індивідуальних здібностей і талантів, адекватна самооцінка, здатність до самоаналізу;

–інформаційна компетенція – передбачає володіння інформаційними технологіями, здатність критично оцінювати, аналізувати різноманітну інформацію;

–комунікативна компетенція, під якою розуміють володіння технологіями усного і писемного спілкування, зокрема через Internet, різними мовами;

–когнітивна компетенція, характеризує готовність і здатність до постійної самоосвіти та саморозвитку, підвищення власного освітнього рівня;

–життєва компетенція – це знання, вміння, життєвий досвід особистості, необхідні для розв’язання життєвих завдань і планів;

–спеціальна компетенція – готовність до самостійного виконання професійних дій, оцінювання результатів своєї діяльності [8].

У процесі дослідження виявлено, що деякі зарубіжні вчені (Р. Хайгерті, А. Мейх’ю та ін.) розглядають будь-якого професіонала як носія шести типів професійних компетенцій, які сукупно становлять ядро (інваріант) професійної кваліфікації. Це: технічні компетенції; комунікативні компетенції; контекстуальні компетенції (володіння соціальним контекстом, у якому існує професія); адаптивні компетенції (здатність передбачати і перетворювати перелік нормативних функцій професії, пристосовуватися до професійних контекстів, що змінюються); концептуальні компетенції; інтегративні компетенції (уміння мислити в логіці професії, розставляти пріоритети і вирішувати проблеми у відповідному професійному стилі й ін.) [4].

Аналіз комплексу джерел у рамках цього дослідження дав змогу виявити, що професійно-педагогічну підготовку майбутнього вчителя природничих дисциплін доцільно розглядати через поняття „професійна компетентність”, яке означає сукупність особистісних якостей, знань, ціннісних настанов, умінь, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності. Професійна компетентність є складним поняттям і передбачає єдність фундаментальної (або предметної), психолого-педагогічної та методичної компетентностей.

Фундаментальна або предметна компетентність передбачає оволодіння глибокими знаннями природничих наук (основних законів, теорій, актуальних проблем сучасної біології), системи теоретичних і експериментальних методів дослідження, наявність наукової ерудиції і здібностей.

Основою психолого-педагогічної компетентності вчителя природничих дисциплін є його обізнаність у галузі дидактики, теорії виховання, психології, зокрема – знання сутності, змісту та структури

освітніх процесів, сучасних технологій навчання, вікових та індивідуальних особливостей учнів, володіння вміннями моделювання, оцінювання та корекції навчального процесу, організації позаурочної та позашкільної роботи учнів, формування учнівських колективів та особливостей керівництва ними, здатність до вироблення індивідуального стилю педагогічної поведінки.

Методична компетентність вчителя природничих дисциплін передбачає оволодіння такими основними компетенціями:

- знання змісту і принципів побудови шкільних курсів природничих дисциплін;
- знання програм і підручників з природничо-наукових предметів з метою реалізації міжпредметних зв'язків;
- уміння планувати свою діяльність;
- уміння оптимального вибору форм та методів навчання природничих дисциплін;
- уміння концептуально мислити, моделювати педагогічний процес і прогнозувати результати власної діяльності;
- володіння різноманітними способами активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроках природничих дисциплін;
- уміння використовувати новітні технології навчання у навчальному процесі з природничих дисциплін;
- уміння здійснювати контроль за навчальними досягненнями учнів відповідно до сучасних вимог;
- креативність як здатність до творчої діяльності;
- уміння забезпечувати диференційований підхід до учнів на навчальних заняттях;
- здатність забезпечувати формування позитивної мотивації учнів до вивчення природничих дисциплін;
- знання вимог до облаштування кабінету з відповідних природничих дисциплін;
- сформованість навичок самоосвіти;
- рефлексія результатів власної діяльності;
- вивчення передового педагогічного досвіду [2].

Однією з важливих умов формування згаданих компетенцій у студентів є наявність цілого ряду особистісних якостей: любов до дітей, уміння будувати свої взаємини з ними, вимогливість до себе та учнів, ерудиція, працездатність, мобільність тощо.

На наш погляд, реалізація компетентнісного підходу у підготовці вчителів природничих дисциплін дозволить підвищити її якість, забезпечити конкурентноспроможність педагогічних кадрів на ринку праці, сприятиме уніфікації навчального процесу в європейському освітньому просторі.

Іншим варіантом компетентісного підходу до формування якостей майбутнього вчителя є підхід через формування професійної культури фахівця.

Сучасна школа розглядається як інструмент суспільства, який надає можливості кожному його членові зайняти відповідну нішу, збагативши себе цілісними знаннями, вміннями і навичками, пов'язаними із життєтворчою функцією в контексті культури. Тому підкреслимо, що створення педагогічної культури є умовою розбудови культурного простору України: школа, особливо профільна, сама по собі є суперпозицією позитивних життєвих зусиль молодого покоління, є самим життям, коли спирається на досвідченого, дібраного суспільством кращого виразника цього суспільства – учителя як носія культурної суті.

Педагогічна культура „вчителя нового типу” складається з таких основних структурних груп компетенцій (на основі класифікацій О. Барабанщикова, С. Муцинова, О. Кобенко):

- науковий світогляд, міцність переконань, загальнонаукова фахова ерудиція;
- моральна витриманість, чистота, гуманістична спрямованість;
- комунікативна компетентність, естетична, психологічна і загальна культура;
- потреба у самовихованні, досвід духовного, професійного і фізичного самовдосконалення.

Методичну компетентність трактують як здатність майбутнього вчителя реалізувати завдання профільного навчання у процесі професійної діяльності. Основними її складниками є:

- планування навчально-виховного процесу, проектно-технологічної та продуктивної діяльності учнів;
- аналіз навчальної, методичної та спеціальної інформації з використанням різних джерел;
- розробка та реалізація творчих, практико-орієнтованих, дослідницьких та інших проектів;
- підготовка навчальної, проектно-технологічної та документації для виховного процесу;
- обґрунтування вибору методів, прийомів, форм і засобів навчання;
- моделювання навчальних ситуацій;
- підготовка і використання засобів навчання (у тому числі й матеріальної бази профільного навчання);
- організація суспільно корисної продуктивної праці;
- контроль і оцінювання навчальних досягнень школярів;
- творче використання та самостійне здобування нових знань, формування вмінь;
- здійснення профорієнтаційної, позакласної роботи з фаху [15].

На нашу думку, виховання „вчителя-носія педагогічної культури” у контексті вирішення завдання підготовки фахівця для профільної школи є дуже важливим. Державна програма „Вчитель” наголошує, що „через

діяльність педагога реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального й духовного потенціалів суспільства, підходу до модернізації освіти на компетентнісній основі. Компетентнісний підхід передбачає глибокі системні перетворення в освітньому процесі педагогічного ВНЗ, що стосуються викладання, змісту, оцінювання, освітніх технологій, зв'язку вищої освіти з іншими рівнями професійної освіти. Смыслоутворювальним чинником проектування освіти стає розвиток особистості студента. Розвинута особистість учня – чинник нової організації міждисциплінарної інтеграції змісту і технологій навчання вчителя. Диференціація змісту та організації процесу освіти має здійснюватися на основі врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів, їх потреб у реалізації і самоздійсненні” [6]. Практична реалізація цих змін є основою технологічного аспекту підготовки професійно компетентного майбутнього вчителя. Метою освіти проголошується формування компетентності, компетенцій та соціально значущих якостей студента, як особистості, здатної до самовизначення, самоосвіти, саморегуляції і самоактуалізації. Моделювання освітнього процесу, зорієнтованого на професійну підготовку майбутнього вчителя природничих дисциплін до роботи у профільній школі виявило, що освітній процес є чинником ефективного розвитку його професійних компетенцій, якщо метою педагогічної освіти в контексті компетентнісного підходу стає образ бажаного результату освітнього процесу у вищій педагогічній школі, який прогнозує розвиток особистості кожного майбутнього фахівця, його професійної компетентності, визначає відповідні педагогічні умови й міру забезпечення цих умов.

Отже, основним завданням вищих педагогічних навчальних закладів є формування компетентної, конкурентноздатної й культурно розвиненої особистості майбутнього вчителя природничих дисциплін, наділеної загальнолюдськими цінностями, фаховими знаннями та вміннями, творчою самостійністю та активністю, необхідними для плідної роботи в умовах освітнього середовища профільної школи.

Розв'язання поставленого завдання, подальше вдосконалення якості професійної підготовки вчителя даного фаху, озброєння його сучасними концепціями природничої освіти освіти, методами та освітніми технологіями неможливі без оволодіння спеціалізованими компетенціями. Вивчення студентами шкільних навчальних курсів забезпечує якісну професійно-дидактичну підготовку вчителів природничих дисциплін, здатних кваліфіковано здійснювати предметне навчання, виховання та розвиток учнів традиційних та інноваційних шкіл (ліцеїв, гімназій, коледжів та ін.), повноцінно реалізуючи в освітньому процесі профільної школи сучасні функції вчителя.

Специфіка підготовки вчителя природничих дисциплін полягає в тому, що вона має інтегральний характер і професійно-практичну спрямованість, ґрунтується на знанні предметів гуманітарно-культурологічного, соціально-економічного, психолого-педагогічного та

природничих циклів, а також тісно пов'язана з практикою природничої освіти в сучасній основній, середній та вищій школі.

Оскільки вчитель природничих дисциплін залучається в наш час до педагогічної діяльності в умовах ринкової економіки та конкуренції, то його професійно-методична підготовка повинна мати випереджувальний характер, ураховувати актуальні моделі фахівців та кваліфікаційні характеристики вчителів природничих дисциплін, а також сучасні освітні парадигми й тенденції подальшого розвитку теорії і практики природничої освіти. Сучасна кваліфікаційна характеристика вчителя природничих дисциплін будується на основі структурно-функціонального (компетентнісного) підходу. Основними спеціалізованими функціями вчителя природничих дисциплін у школі є: інформаційна, розвивальна, орієнтаційна, мобілізаційна, конструктивна, організаторська, комунікативна та дослідницька.

Таким чином, ядром методичної підготовки майбутнього вчителя та основою для формування професійних компетенцій визначаємо теоретичні знання з дидактики та методики предметів природничого циклу, дієве засвоєння яких пов'язане з виробленням професійно значущих умінь, мотивів та інтересів до професійної діяльності.

Аналіз комплексу джерел у межах проблеми цієї роботи також виявив, що вчені й педагоги-практики значну увагу приділяють тому, що майбутні вчителі повинні володіти компетенціями самостійно вдосконалювати свої знання, поєднувати практичну роботу з теоретичною, оволодівати навичками дослідника. У процесі виконання навчально-дослідницької роботи студенти не лише набувають знання, але й знайомляться з раціональними шляхами їх отримання, вчать фіксувати та систематизувати в діяльності учнів типові помилки, знайомляться з принципами складання лабораторних робіт у процесі їх виконання, оволодівають такими загальнонавчальними вміннями, як робота з додатковою довідковою літературою. Тут значну роль відіграють індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ), які базуються на практичному дослідженні різних видів навчальної діяльності учнів у профільній школі. Студент має змогу застосовувати одержані ним знання, виявити свою спроможність робити власні узагальнення та самостійні висновки.

Таким чином, слідом за Н. Бібік підкреслимо, що стосовно структури підготовки майбутніх учителів поняття компетентність виводить нас на універсальний мета-рівень, який в інтегрованому вигляді представляє освітні результати, що досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії. Аналіз контексту вживання поняття „компетенції” дозволяє розуміти його як соціально закріплений освітній результат, тобто, компетенції можуть розглядатися як реальні вимоги до засвоєння студентами знань, способів діяльності, досвіду ставлень з певної галузі знань, якостей особистості, що діє в соціумі [3].

Висновки. Отже, узагальнені критерії ефективності компетентнісного підходу в підготовці майбутнього вчителя природничих дисциплін до роботи у профільній школі можна сформулювати на основі того, що фахівець уміє:

- приймати відповідальні рішення і реалізувати їх на практиці;
- безперервно реконструювати власну діяльність і проводити її обґрунтування;
- швидко й точно формулювати завдання у проблемних ситуаціях;
- передбачати можливі результати від того чи іншого способу вирішення поточних завдань;
- оперативно порівнювати реальні і цільові результати;
- створювати освітні послуги високої якості.

Список використаної літератури

- 1. Андреев А. Л.** Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19 – 27.
- 2. Барна Л. С.** Підготовка вчителів біології: компетентнісний підхід / Л. С. Барна, М. М. Барна, А. В. Степанюк // Матеріали регіонального наук.-практ. семінару „Професійні компетенції та компетентності вчителя”. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 145 – 147.
- 3. Бібік Н. М.** Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці / Н. М. Бібік // Математ. в шк. – 2006. – № 1. – С. 2 – 6.
- 3. Бобиенко О. М.** Ключевые компетенции личности как образовательный результат системы профессионального образования : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.08 / Бобиенко Олеся Михайловна. – Казань, 2005. – С. 30.
- 4. Державний стандарт базової і повної середньої освіти** // Освіта України. – 2004. – № 5 (500). – С. 1 – 13.
- 5. Зимняя И. А.** Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. – 2004. – 213 с.
- 6. Компетентностный подход в педагогическом образовании** : коллективная монография / под ред. В. А. Козырева и Н. Ф. Радионовой. – СПб : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 315 с.
- 7. Овчарук О.** Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / Оксана Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики. – К. : „К.І.С.”, 2003. – С. 13 – 41.
- 8. Пометун О. І.** Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
- 9. Про затвердження критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти** : Наказ Міністерства освіти і науки України від 5.05.2008 №371 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.licasoft.com.ua>.
- 10. Рыжаков М. В.** Государственный образовательный стандарт основного общего образования (теория и практика) / М. В. Рыжаков – М. :

Педагогическое общество России, 1999. – 544 с. **11. Смагіна Т. М.** Соціальна компетентність учнів: зміст і структура / Т. М. Смагіна // Педагогічна майстерня : наук.-метод. журнал. – Харьков : ТОВ „Видавнича група „Основа”, 2011. – № 2 – С. 21 – 24. **12. Смолянинова О. Г.** Развитие методической системы формирования информационной и коммуникативной компетентности будущего учителя на основе мультимедиа технологий: автореф. д-ра пед. наук / О. Г. Смолянинова. – СПб, 2002. – 256 с. **13. Трубачова С. Е.** Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С. Е. Трубачова // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : „К.І.С.”, 2004. – С. 53 – 56. **14. Туранов Ю. О.** Методичні компетентності майбутнього вчителя трудового навчання / Ю. О. Туранов // Матеріали регіонального науково-практичного семінару „Професійні компетенції та компетентності вчителя”. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – С. 60 – 62. **15. Хуторской А. В.** Ключевые компетенции и образовательные стандарты [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Интернет-журнал „Эйдос”. – 2002. – 23 апреля. – Режим доступа : www.eidos.ru/news/compet.htm.

Оніпко В. В. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін для профільної школи

У статті обґрунтовуються методологічні, теоретичні і технологічні аспекти використання компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін до роботи у профільній школі.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка, майбутній учитель природничих дисциплін, ключові компетенції, спеціалізовані компетенції, варіанти компетентнісного підходу.

Оніпко В. В. Компетентностный подход к подготовке будущего учителя естественных дисциплин для профильной школы

В статье обосновываются методологические, теоретические и технологические аспекты использования компетентностного подхода в подготовке будущих учителей естественных дисциплин к работе в профильной школе.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная подготовка, будущий учитель естественных дисциплин, ключевые компетенции, специализированные компетенции, варианты компетентностного подхода.

Onipko V. V. The Competence-based Approach to the Preparation of the Future Teachers of Natural Sciences for the Profile School

Justified by the methodological, theoretical and technological aspects of the competency approach in preparing future teachers of natural sciences to work in the school profile.

Key words: competence-based approach, training, future teacher of natural sciences, core competencies, specialized expertise, options of competence approach.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2012 р.
Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.011.3-051 : 37.013.3

В. В. Пасечник

ПРОБЛЕМА ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ В СВЕТЕ НОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЫ

Многие десятилетия отечественное образование базировалась на „знаниевой парадигме”, которая предусматривала овладение учащимися определенной суммы знаний и умений. В связи с этим в учебном процессе учитель главное внимание сосредотачивал на объяснении сущности новых понятий, законов, принципов, правил, изучаемой дисциплины, показу приемов умственных действий, а самостоятельная и активная умственная деятельность была на втором плане. При таком подходе к организации учебного процесса, объяснительно-иллюстративная система полностью соответствовала требованиям, которые предъявлялись к результатам обучения, занимала и продолжает занимать доминирующие позиции. В то же время специальные исследования показали, что учащиеся, получившие знания в готовом виде, не подготовлены в должной мере к самостоятельной творческой деятельности. Несмотря на все попытки активизации познавательной деятельности учащихся, при объяснительно-иллюстративном обучении она остается репродуктивной. Простое увеличение числа самостоятельных работ учащихся не оказывает заметного влияния на качество процесса обучения. Можно с уверенностью утверждать, что объяснительно-иллюстративное обучение исчерпало свои возможности и не позволяет полностью использовать потенциал учащихся при организации их самостоятельной учебно-познавательной деятельности.

Положительно, что принятые в России государственные образовательные стандарты начального, основного общего и полного (среднего) образования опираются на новые идеи в образовании. Они коренным образом отличаются от предыдущих образовательных стандартов, строившихся на основе знаниевой парадигмы и четко определявших только объем знаний и умений, которые должны были усвоить учащиеся.

В основе новых Стандартов лежит системно-деятельностный подход, который, как предполагают их разработчики, должны обеспечить: